

nek. Képzelt társadalmi és erkölcsi bajok miatt ez irány képviselői a sötét buskomorságnak adták át lelküket. A létet nagy betegségnek tartották, melytől szabadulni már annyi, mint boldogulni. Hinni és remélni képtelenek — a magába szállás révpartjára iparkodnak menekülni vagy, egészsé-
güket és életüket mire sem becsülve, orgiák vad zajába temetik képzelt fájalmukat. Ez is sors-
csapás, mert tehetségek és lángelmék jutottak így tönkre, — egy modern betegség miatt.

E tényezők kellő figyelembevételénél után lehetetlen be nem látnunk, hogy »a költő és a sorsharag egy anyaméhéből született«. De tekintet nélkül ezekre is lett dolog marad, hogy a költők, mintha csak különös természeti lények volnának, különös bánásmódban is részesülnek a sors által. Theoriák utvesztőjébe jutnánk, ha új meg új elvont érvekkel akarnók a kérdést megvilágítani. Ezek helyett inkább átfutok a rendelkezésemre álló példákon, melyek igazolni fogják, hogy már magában véve sem érdektelen dolog megfigyelése azon abnormitásoknak, melyek a költők származása, állása, élete és halála körül oly nagy számmal fordulnak elő, hogy ez értekezés szűk keretében mindegyikre ki sem terjeszkezhetek. Magától értetik, hogy az általam regisztrálandók egy tekintélyes része nincs a fönnebbiekkal semmi okozati összefüggésben. Ezeknek aztán nem vindikálhatunk egyebet, mint olyan nyomtatékot, a milyennel bármely más statisztikai adat bír.

Származásukat tekintve, föltűnő sok költőt találunk, aki a porból küzdte föl magát társadalmi állásra és világszerte dicsőített hirnévre. Horatius apja libertinus volt, Euripides-é pedig egy szegény kocsmáros. Shakespeare-nek apja egy nyomorban élő keztyüs (később gyapjúkereskedő és mézárós) volt, ki fiát iskolába nem küldhette. Burns egy szegény földmivelő, Clare egy nyomorgó napszámos és Hogg egy juhász fia volt. Hans Sachs — a mésterdalnok — egy szegény szabónak gyermeke volt, Andersen apja pedig cipőfoltozó egy kis faluban. Pindar, a »princeps lyricorum« egy szegény fuvalás fia volt, Hebbel egy földhöz ragadt paraszté, valamint Kis János is, aki fölvitte szuperintendensséig. Oehlenschläger apja kertész, Metastasioé egy szegény kézműves volt. Lermontoff egy djneperi-halász, Holberg egy közkatoná, Kollár pedig egy vándorló drótos-tót fia volt.

A valódi élethivatás eltévesztésében nem egy költő szerencsétlenségének rejlik csirája; és ha a különböző életpályákon való meghurczolatás nem is teszi életunttá a hányatottat, jellemzetessé teszi mégis életét. — Petőfiről tudjuk, hogy minden áron színész akart lenni és egyik legszomorubb példa, melyről itt említést kell tennünk, Ányos Pál, ki tévesztett élethivatása fölötti bubánatában halt meg élte tavaszán. — Andersen életét kora gyermekségétől fogva az el nem nyomható és saját útját megtaláló genie hatja át. Élete változatos, majdnem regényes, de gyakran nyomorúságos, egyszerre meg valami nem mindennapi szerencsének napja által megvilágítva, praegnans kifejezése azon egységhiánynak, melyről értekezésem bevezető soraiban említést tettem. Fia egy czipésznek, gyermekkorában gyári munkás, onnan egy szabó műhelyébe vetődik, aztán — még mint gyermek — a fővárosba megy, sokat ígérő hangját elvesztvén, a színháztól elutasítják, kénytelen újra szabójához menni, akinél végre eszébe jut drámákat írni — és végre eltalálja hivatását. E példa ismétlődik. Vörös fonálként húzódik végig minden nemzet költészetének történetén. Az öntudatos fejlődés hiánya, saját tehetségeiknek félreismerése és külviszonyokból támadó akadályok egyaránt okai azon czéltalan és rendetlen életmódnak, mely költők privilégiuma látszik lenni. — Lessing, Lenau, Herder, Immermann, Théophile Gauthier, Beaumarchais, Boccaccio nevei szolgáljanak izleltetőül az itt tucatszámra fölbozható példákra nézve, melyekhez mi magyarok is tekintélyes részt adhatunk.

Lássunk egyéb rendellenességeket.

Homeroszról állítják, hogy vak koldus volt, ki kenyerét idegen emberek küszöbe előtt énekelve szerz. Rhianus rabszolga volt, midőn dalait költé, ép úgy mint a meseköltő Aesopus és a drámairó Terentius. Plautus elébb szolga volt egy szintársulatnál, azután pedig egy kézimalom forgatásával szerzett filléreiből élt. Hans Sachs

egy német czipészczéhnek volt érdemes tagja, míg egyik Rousseau (Jean Baptiste) gyermekkorában suszterinas volt az angol Gifforddal együtt. — Burchiello borbély volt, Falk (a német) parókakészítő nemes mesterségét üzé, Jasmin pedig még akkor is fodrász maradt, midőn az akadémia által megkoszoruztatott. Ben Jonson és a skót Cunningham, mielőtt a Parnaszszusra léptek, kőművesek voltak. A lelkes költő Karsin — akit Nagy Frigyes kegye két tallérral akart segíyezni — pásztornó volt és Hogg sok ideig juhokat őrzött. Conscience, miután már regényeit és novelláit mindenütt olvasták, még egy ideig egy kertésznél segédkedett. Rebound egész 1848-ig — amikor népképviselő lett — sütő, a híres hollandi Bellamy pedig ifjú korában péksegéd volt. Rétif de la Brétonne, Richardson s az elébb pinczérkedett Béranger nyomdászok voltak, Bret Harte pedig szedőből vált híres novellistává. Herder egy ideig famulusa volt egy diáknak, Dickens egy ügyvédnek. A népköltő Miller (angol) kosárkötő és a hollandi Vondel harsnyakötő volt. Hacklaender gyermekkorában kereskedőtanoncz, Hartzenbusch pedig — a jelenben élő spanyol költők tán legkiválóbbika — évekig asztaloslegény volt, míg a németalföldi Brockhuyzen egy gyógyszerésznél kotyvasztott. A skót Tannahill takács s az orosz Kolzov marhakereskedő volt, Deken pedig — hollandiai költő — árvaházban növelkedett.

(Folytatása köv.)

Az árvíz rombolásai Budán.

(Képekkel a 338 és 339. lapokon.)

Két hete immár, hogy a szörnyű istenitélet fővárosunkra leereszkedett. Lapunk mult heti számában hosszabban megemlékeztünk a borzalmas részletekről s ma rajzokban mutatjuk be a vészt és pusztulást, melyet a jun. 26-ki felhőszakadás főleg a budai részeken okozott. Ily tombolására az elemeknek igazán nem emlékezhetnek a legvénebb emberek sem s a kik látták, nem fogják feledni késő vénségük napjaiban sem.

Nagy a pusztulás kint a hegyoldalon levő szőlőkben is, hol hosszú évek szorgalmas munkájának gyümölcsseit semmisíté meg. De legborzalmasabb látványok merülnek föl benn a városban, hol a féketvesztett elem az embereket saját tűzhelyöknél támadta meg. Az ördögárok szomoruan igazolta ezuttal nevét. Mentében mindenütt romok jelzik pusztító hatalmát. Emeletes házak, melyek emberemlékezet óta álltak az árok partjain, vagy épen boltozatokon fölötté, összeomlottak s számos emberélet és tömérdek vagyon esett áldozatul.

De másfelé is nem csekélyebb volt az ár romboló hatalma. A lipótmezei uton elsodort kocsikat a benne levőkkel együtt, a zugligeti keskeny völgyekben kész prédára talált az ott sétálókban, kiket már mint hullákat sodort a Dunába. Nem kimélte a bösz elem még a holtakat sem; a vízvárosi templomot ölnyire elborítá, fölszaggatta a sirboltokat s az örök nyugalomra helyezett tetemetek kiragadta, vérfagyaláló látványul a vészt túlélők számára.

Most, hetek mulva is, szomorú látvány terül el előttünk, ha a budai részeket végig járjuk. Hát még közvetlenül a vész után! A fogaskerekű vasut, a lóvonatu vaspálya szét volt rombolva; az utcákon minden oldalon holtakat ástak ki a romok alól s még messze lent a Dunán is usztak tetemek, melyeket az ár ki tudná mely városrészekből ragadott magával. A fővárosi közhelyek közül főleg az annyira kedvelt és látogatott Ráczfürdő szenvedett sok ezerre rugó kárt; kisebb házak közül pedig számtalan omlott össze s különösen a főutca, az Attila-utca s az ördögárok körüli egész vidék nyújtja gyászos bizonnyságát az elemek hatalmának.

A baj annál nagyobb, mert épen a legszegényebb osztálytól lakott városrészeket érte. De ha valami vigaszt nyújthat, úgy kétségkívül a gyors segély, melyben a szerencsétlenek részesülnek, enyhíti nyomorukat. Fővárosunk és a vidék lakosságának minden rétege sietett adományával, a főváros hatósága is erélyes tevékenységet fejt ki s eddig már nemcsak arról van gondoskodva, hogy az inségesek a közvetlen nyomortól megmentessenek, hanem, hála a bőven befolyt adakozásoknak, a szegényebb iparosok segélyt kaphatnak arra is, hogy munkájokat folytassák. De azokat a százez-

reket, sőt milliókat, melyek az elpusztult házakban, szőlőkben, vetésekben mentek tönkre, természetesen nincs a ki megtérítse s június 26-ka hosszú évekig szomoruan nevezetes emlékü lesz Budapest történelmében.

Peking.

(Képpel a 342. lapon.)

ALIG néhány évtizede, mikor még mindaz, amit egyesbátrabb utazók a »mennyei« birodalomról és népéről írtak, inkább csak mesészerűen hangzott s az európai mivelt nemzetek számításában a távoleső, megközelíthetetlen s hozzá még majd nem teljesen ismeretlen chinai nép nem is szerepelt. Mai nap már egészen másként van. A gőzhajók, a suez csatorna épen csekélyre szorították a távolságot s az utra ma jóformán annyi nap sem kell, a hány hét kellett azelőtt. Az évezredeig tartott elzárkozás is véget ért a chinai birodalom határain. Francia és angol haderők fegyverrel törték össze a régi tilalmat s most már nem csak a mennyei birodalom áll nyitva az európaiaknak, hanem a chinaiak is belátják, hogy csak üdvökre válik, ha megismerkednek Európa fejlettebb viszonyaival. Az 1873-ki bécsi kiállításon fényesen szerepelt a chinai ipar s ha a mennyei birodalomtól itt mulatott vendégek meg-megbámultak sokat nálunk, mi is láttuk, hogy habár a mienktől eltérő uton, de ők is sok tekintetben a fejlődés magas fokára jutottak.

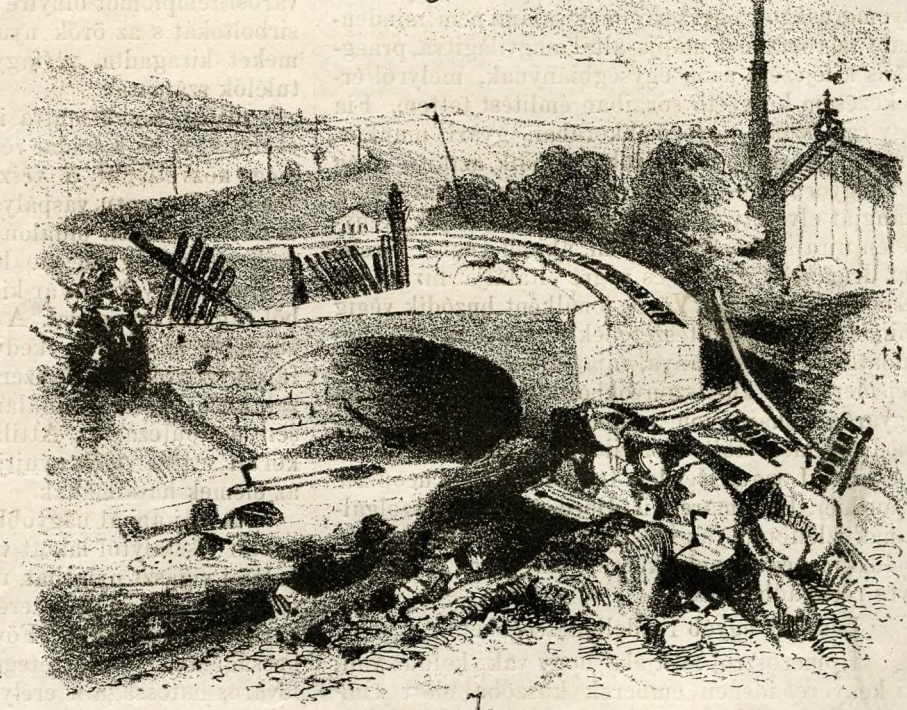
Az utazóknak, kik még nem igen régen csak bajjal és veszedelmekkel járhattak China belsejében, most már szintén szabad utjuk van Kelet-Ázsia ez érdekes részeiben s a régi megbizhatatlan leírások helyett most már pontos rajzokkal és tudósításokkal bírunk. Mai rajzunk a mennyei birodalom fővárosát, Pekinget ábrázolja, ez óriási terjedelmű várost, melynek lakossága némely adatok szerint a három milliót is meghaladja. A várost egész kiterjedésében roppant kőfal övezi s e fal és bástyái nagy erősség gyanánt szerepeltek a chinaiak előtt egészen a hatvanas évekig, amidőn a francia hadsereg, — tulajdonkép csak egy maroknyi csapat Peking milliányi népességével szemben, — könnyű szerrel lerombolta több ponton a bástyákat s bevonult a megrémült fővárosba.

Peking valóságos szive a szigoruan központosított szervezettel bíró chinai birodalomnak. Itt van a »nap fia«, a császár palotája, mely egy-maga egy elkülönített jókora várost képez, itt futnak össze a közigazgatás és a kereskedelem száalai. Maga a főváros roppant terjedelme és népessége mellett is igen csendes és rendes; mert rendőrileg szigorubb igazgatás alatt áll, mint bármely európai főváros. A rendőrfőnök, ki mindig mandsu, a »kilencz kapu vezére« címét viseli s rendelkezésére több szakasz rendőrkatoná és ti-pao áll; ez utóbbik éjjeli őrök, kik egyenként bizonyos számú házak őrzésével vannak megbizva. A rendőrök csapatokra oszolva czirkálnak éjjelnappal s fegyverzetök két kardból, lándzsából és korbácból áll; különösen a korbácsot sűrűn használják is. Az éjjeli őrök felelősek a rájuk bízott városrészben történt lopásokért s egyéb károkkért s minden kárt megfizetni tartoznak. De vigyáznak is aztán ugy, hogy a jámbor chinai polgár nyugodtan alhatik. E rendszer talán egy kis életet öntene sok európai nagy város aluszékony rendőrségébe is.

Peking kapuit az esti harangozás után becsukják s ez idő után már bajos az utcán járni. Minden éjjeli mulatozás tilos s a rendőrnek joga van minden járókelőt megkérdezni, hová megy; ha a felelet ki nem elégitő, a vándor irgalmatlanul bekísértetik a rendőrhivatalba. Ez egyes városrészek sorompókkal vannak elválasztva s a sorompót az őrök csak fizetésért nyitják föl. »Az éjszaka alvásra való«, mondja a chinai kormánybölcsesség s ennek megfelelően a mandarin épen ugy, mint a szegény napszámos korán fekszik le és hajnalban kél föl.

Az utcák egyébiránt minden szigorú rendőri föltügyelet daczára rendkívül piszkosak; minden háztulajdonos botbüntetés terhe alatt köteles ugyan a kapuja előtti tért megsöpörtetni, de ennek csak az a haszna, hogy minden szemét az utca közepére kerül. Nyilvános utcázásaprés nincs s ezért a legkisebb szél nagy por- és szemétfelhőbe borítja a nap fiának székhelyét.

Az árviz rombolásai Budán, június 26-án.

1. A Lipótmező felé vezető ut. — 2. A rácz-város fútja. — 3. A zugligetben. — 4. Az ördögárok a ráczfürdő közelében. — 5. Az ördögárok a tulsó oldalon. — 6. A vizivárosi templom. — 7. A fogaskerekű vasut.

Az árvíz rombolásai Budán, június 26-án.

1. A ráczfürdő e'ötti tér. — 2. A ráczfürdő belseje. — 3. Halottak eltakarítása. — 4. Az új és a régi ördögárok. — 5. Részlet a főutcából. — 6. Segélyek kiosztása. — 7. Holttetemek a Dunán.